

Kutatási beszámoló

I. Általános információk:

A kutatási pályázat címe: Nyelvhasználat, nyelvi attitűdök és nyelvi tájkép az iskolában

Célkitűzései: Kisebbségi tannyelvű iskolák (magyar, német, szlovák, szerb) nyelvhasználati szokásainak feltérképezése és összehasonlító elemzése, az alábbi mutatók mentén:

- a. *Iskolai nyelvi tájkép jellemzői*
- b. *Nyelvi magatartás, nyelvi attitűdök vizsgálata*
- c. *Tannyelvhasználat, nyelvhasználati szokások az iskolai környezetben*

Kutatási módszerek: megfigyelés (a nyelvi tájkép dokumentálása), fókusz-csoportos beszélgetés, interjú, tanórák hallgatása.

A kutatócsoport tagjai:

Dr. Tódor Erika Mária, egyetemi docens, kutatásvezető, Sapientia EMTE
Dégi Zsuzsanna, egyetemi tanársegéd, tag, Sapientia EMTE
Vítályos Bartalis Réka, egyetemi hallgató, tag, Sapientia EMTE
Hallai Klementina, egyetemi hallgató, külső tag, PKE
Koncz Boglárka Paula, egyetemi hallgató, külső tag, PKE (a két hallgató esetében, a kapcsolattartó tanár, dr. Magyarai Sára)

II. Beszámoló a kutatócsoport munkájáról

2015. március és áprilisában a kutatás alapozó, *előkészítő* időszaka volt, ugyanis ebben az időszakban került sor egyrészt, a kutatási eszközök véglegesítésére, megvitatására (a fókusz-csoportos beszélgetést irányító kérdéssor, valamint a beszélgetés-vezető esetében), másrészt a terepmunka megszervezéséhez szükséges feltételek megteremtésére.

Az első terepmunkára 2015. május 24 - 30 között került sor, melynek célja a szórványban levő magyar tannyelvű (falusi és városi) iskolák, valamint szerb tannyelvű iskolák meglátogatása volt. A kutatásra kiválasztott és általunk meglátogatott iskolák a következők voltak:

1. Bartók Béla Elméleti Líceum, Temesvár; kapcsolattartó személy: Erdei Ildikó igazgató.
Adatok: 761 fénykép, 8 interjú, 70 diákkal fókusz-csoportos beszélgetés és 4 (1 történelem, 1 földrajz, 2 angol) órahallgatás
2. Végvári Általános Iskola (Végvár/Tormac, Temes megye), igazgató, kapcsolattartó személy: Pastean Erika, igazgató.
Adatok: 136 fénykép, 5 interjú, 30 diákkal fókusz-csoportos beszélgetés és (1 történelem, 1 földrajz, 1 angol) 3 órahallgatás
3. „Dositei Obradovici” Elméleti Líceum, Temesvár, igazgató, kapcsolattartó személy: Iadran Clanița, igazgató.
Adatok: 267 fénykép, 8 interjú, 62 diákkal fókusz-csoportos beszélgetés és (1 történelem, 1 angol) 2 órahallgatás

Mindenik intézményben 2-2 napot töltöttünk, az adatgyűjtés ezen szakaszában Tódor Erika Mária, Dégi Zsuzsanna, Hallai Klementina és Koncz Boglárka Paula vett részt. A két meghívott hallgató, az adatgyűjtés előtti időszakban egy elméleti felkészítőn vett részt, melyet Tódor Erika Mária és Dégi Zsuzsanna tartott és kutatás-módszertani alapismeretek átadására összpontosított, a kutatásban használt módszerek sajátosságait mutattuk be, majd ezt követően közösen dolgoztunk az adatok összegyűjtésén, rendszerezésén.

A második terepmunkára 2015. november 10 és 14 között került sor, a meglátogatott oktatási intézmények szlovák tannyelvű iskolák voltak, nevezetesen:

4. „Jozef Kozacek” Elméleti Líceum, Bodonos (Budoii, Bihar megye), kapcsolattartó személy: Iarka Mihalet, igazgató.

Adatok: 154 fénykép, 7 interjú, 47 diákkal fókusz-csoportos beszélgetés és (1 angol) 1 órahallgatás.

5. „Jozef Gregor Tajovsky” Elméleti Líceum, Nagylak (Arad megye), kapcsolattartó személy: Huszarik Pavel, igazgató.

Adatok: 221 fénykép, 7 interjú, 54 diákkal fókusz-csoportos beszélgetés és (1 angol) 1 órahallgatás.

Az előző szakaszhoz hasonlóan, ezekben az intézményekben is két-két napot töltöttünk, az adatgyűjtésben ezúttal Tódor Erika Mária, Dégi Zsuzsanna és Vitályos Bartalis Réka vett részt.

2016. március 14-18 között zajlott a terepmunka *harmadik* szakasza, melynek célja a német tannyelvű iskolák meglátogatása volt. Az adatgyűjtést Tódor Erika Mária és Dégi Zsuzsanna végezte, az alábbi intézményekben:

6. 4. számú Általános Iskola, Szeben, kapcsolattartó személy: Maniu Gabriela, igazgató.
Adatok: 216 fénykép, 6 interjú, 59 diákkal fókusz-csoportos beszélgetés és 2 (1 földrajz, 1 angol) órahallgatás.

7. Nagyapoldi (Apoldu de sus) Általános Iskola -mely „Ilie Macelariu” Szakközépiskola, Szerdahely (Miercurea-Sibiului) alintézménye-, kapcsolattartó személy: Elisabeth Pavel, igazgató-helyettes.

Adatok: 158 fénykép, 6 interjú, 29 diákkal fókusz-csoportos beszélgetés és (1 angol) 1 órahallgatás

A kutatócsoport tagjainak feladatai:

Tódor Erika Mária: megtervezte a kutatás logikáját, eszközeit, megszervezte a terepmunkát, részt vett az adatgyűjtésben, felvette a kapcsolatot kiválasztott intézményekkel, tanfelügyelőségekkel, összehangolta a csapat munkáját, felkészítette a hallgatókat a kutatói munkára, valamint részt vett Vitályos Bartalis Réka TDK dolgozatának irányításában. Ugyanakkor az adatok rendszerezésével, értelmezésével foglalkozott és különböző tudományos rendezvényeken, tanulmányokban ismertette a kutatás eredményeit.

Dégi Zsuzsanna: részt vett a kutatási eszközök tervezésében, vitájában, kiválasztotta a terepmunka szállásait, az utazást megtervezte, irányította a hallgatókat a terepmunkán, konzultált a hallgatóval az egyéni részfeladat elvégzéséről, részt vett Vitályos Bartalis

Réka TDK dolgozatának irányításában. Ezen kívül interjúátírással, adatok értelmezésével foglalkozott, valamint szakmai konferenciákon és tanulmányokban ismertette a kutatás eredményeit.

Vitályos Bartalis Réka: szakirodalmat olvasott, részt vett a második terepmunkán, tanulmányozta az iskolák honlapjait. A 2016. április 11 és 12.-én sorra kerülő Kari Tudományos Diákköri Konferencián mutatta be *The linguistic cyberscape of minority schools in Romania* című dolgozatát, amellyel első helyezést ért el.

A terepmunka tapasztalatai, tanulságai

(Az alkalmazott kutatás erősségei, hiányosságai)

- A kutatás kezdeti szakaszában, főképp az adatfelvételre összpontosítottunk, a második szakaszban az alkalmazott kutatás mellett, az adatok rendszerezésére, feldolgozására és értékelésére fektettük a hangsúlyt.
- A terepmunka sok esetben terveink, elképzeléseink újraértékelésére készítetett. Ilyen volt például az a tény, hogy szerb tan nyelvű, vidéki, 5-8 osztályos iskolát már nem találtunk Temes megyében, az általunk látogatásra kijelölt intézmény időközben megváltoztatta státuszát, mivel nagyon kevés gyermek jelentkezett az iskolába. Így a mintánkból kimaradt a vidéki ilyen típusú iskola, azonban tudtunk készíteni egy beszélgetést a település iskolájában oktató (Nagyszentpéter/ Sânpetru Mare), hosszú tapasztalattal rendelkező pedagógussal, volt igazgatóval.
- A terepmunka megszervezésekor, az egyeztetések időszakában előfordult, hogy az általunk látogatásra kijelölt iskola nem bizonyult támogatónak, ezért más, de hasonló profilú oktatási intézményeket választottunk ki.
- A kutatás tervezésekor előrevetítettük, hogy hány pedagógust, igazgatót, osztályfőnököt, stb. fogunk megkérdezni, majd a terepen derült ki, hogy ezen kisebbségi intézményekben a szerepek nagyon összemosódnak, például egy tanító egyben a kisebbségi anyanyelv-tanár is és osztályfőnök is, így tehát előfordult, hogy a tervezett interjúalanyok számát a helyzetnek megfelelően módosítanunk kellett. Interjúk készítésekor volt olyan személy (1-2) akit zavart, ha a beszélgetést rögzítjük, ezért esetükben jegyzeteket készítettünk.
- Az alkalmazott kutatás során fogalmazzuk meg azt is, hogy ilyen jellegű kutatások kivitelezésében elengedhetetlen egy kutatói napló vezetése, ami lehetőséget ad sok olyan helyzetek rögzítésére, amelyre a kutatási eszközök megtervezésekor nem gondoltunk, de bizonyos jelenségek megértéséhez, felidézéséhez szükségesek (pl. milyen nyelven, hogyan beszélnek szünetben a diákok, tanárok; hogyan viszonyulnak „de facto” az osztálytermi nyelvhasználathoz, az intézmény hagyományaihoz, stb).

2016. augusztus 16., Csíkszereda